Άυλη εργασία

(Το κείμενο που ακολουθεί σκοπεύει να αποτελέσει την απαρχή μιας σειράς άρθρων στη θεματική ενότητα Εργασία. Ο συγγραφέας του αισιοδοξεί ότι έτσι θα συνεισφέρει στην ανάπτυξη του προβληματισμού και του διαλόγου πάνω στο παγκόσμια κυρίαρχο και απεχθές φαινόμενο της εκμετάλλευσης ανθρώπου από άνθρωπο.)

Η σταδιακή και συστηματική κατάρρευση του κράτους προνοίας σε συνδυασμό με την επαναφορά παλιών μοντέλων εργασίας όπως η υπεργολαβία και η αυτοεργοδότηση, η επέκταση της μερικής, εποχιακής, έκτακτης και προσωρινής απασχόλησης, της οικιακής και της απλήρωτης εργασίας, δημιουργούν συνθήκες ανασφάλειας που θυμίζουν εργασιακό μεσαίωνα. Η έννοια της επαναφεουδαρχοποίησης (re-feudalisation) χρησιμοποιείται ακριβώς για να περιγράψει αυτή την διαφαινόμενη κοινωνική οπισθοδρόμηση ή, με άλλους όρους, την υποχώρηση του εργατικού κινήματος μπρος στην νεοφιλελεύθερη αντεπίθεση του κεφαλαίου. Όμως έννοιες όπως επαναφεουδαρχοποίηση και εργασιακός μεσαίωνας έχουν μόνο περιγραφική και όχι επεξηγηματική χρησιμότητα, καθώς δεν μπορούν να συλλάβουν τα καινούρια στοιχεία της μεταβολής που συντελέστηκε και συντελείται στα πλαίσια αυτού που αποκαλείται γενικά και αόριστα παγκοσμιοποίηση.

Με τον όρο παγκοσμιοποίηση εννοώ την ιστορική διαδικασία συμπίεσης του χρόνου και του χώρου ως προς την οργάνωση της παραγωγής και των καθεστώτων κεφαλαιακής συσσώρευσης. Η τεχνολογική ανάπτυξη σε συνδυασμό με την εκτατική και εντατική επέκταση της εμπορευματικής λογικής, μέσω της υπηρεσιο-ποίησης[1] της εργασίας, μεταμόρφωσε και μεταμορφώνει το παγκόσμιο πλαίσιο αντίληψης και πρακτικής στο επίπεδο των εργασιακών σχέσεων. Το ζητούμενο δεν είναι απλώς η ανάλυση των συγκεκριμένων μορφών εργασίας που κυριαρχούν σήμερα και η σύγκριση τους με μορφές που κυριάρχησαν στο παρελθόν, αλλά η κατανόηση του νοήματος και της λογικής των ιστορικών αλλαγών που η παγκοσμιοποίηση επιφέρει στην εργασία, σαν θεωρητική προϋπόθεση για αποτελεσματική πρακτική παρέμβαση.

Οι Negri και Hardt στο αξιόλογο τους βιβλίο, Αυτοκρατορία[2], χρησιμοποιούν τον όρο άυλη εργασία για να αναλύσουν την σημερινή μεταμοντέρνα ή μεταβιομηχανική παραγωγή. Σύμφωνα με τους διανοητές αυτούς, η άυλη εργασία κυριαρχεί σήμερα στην παγκόσμια οικονομία καθώς αποτελεί το πιο προχωρημένο στάδιο εξέλιξης της. Πιο σημαντικά όμως, λόγω της εσωτερικά συνεργατικής της φύσης[3] η άυλη εργασία μπορεί να αποδεσμευτεί από το κεφάλαιο και να αυτο-αξιοποιηθεί, δημιουργώντας την προοπτική ενός αυθόρμητου και στοιχειώδους κομμουνισμού. Οι τρεις αλληλοσυνδεόμενες μορφές της άυλης εργασίας – αναλυτική, συναισθηματική, και επικοινωνιακή– αποτελούν όψεις της αναδιοργάνωσης της εξαγωγής αξίας και υπεραξίας από τα μυαλά και τα σώματα των ανθρώπων. Άρα αποτελούν και το κλειδί στην κατανόηση του φαινομένου της κεφαλαιακής συσσώρευσης, απαραίτητη προϋπόθεση για οποιαδήποτε αποτελεσματική πολιτική δράση κατά της εκμετάλλευσης.

Η αναλυτική μορφή της άυλης εργασίας αναφέρεται στην επεξεργασία της πληροφορίας στα πλαίσια της οικονομίας της γνώσης. Για τη συντριπτική πλειοψηφία των γραφειακών υπαλλήλων βέβαια, αναλυτική εργασία σημαίνει ρουτινοποιημένη κωδικοποίηση, αποκωδικοποίηση και ταξινόμηση γλωσσικών και μαθηματικών συμβόλων. Πρόκειται για μια αφηρημένη εργασία, προϊόν και αιτία των τυποποιημένων κοινωνικών σχέσεων που την συγκροτούν. Στο εργαστήρι της μεταμοντέρνας παραγωγής οι κομπιουτεροποιημένοι προλετάριοι αναπαράγονται με τους υπολογιστές τους.

Η συναισθηματική διάσταση της άυλης εργασίας αναφέρεται στη ψυχοσωματική δημιουργία της

αίσθησης κοινότητας. Για τους εργαζόμενους σε τομείς όπως η βιομηχανία ψυχαγωγίας και φροντίδας όμως, η δημιουργία αισθητικών και συναισθηματικών συνδέσεων είναι μια αδιάφορη και απόμακρη διαδικασία τόσο σε νοητικό όσο και σε σωματικό επίπεδο. Η συνεύρεση και η συνεργασία παραμένουν αφηρημένες πρακτικές καθώς τα αλλοτριωμένα υποκείμενα συσχετίζονται μόνο στο βαθμό που υπαγορεύει η εμπορευματική λογική. Στην αγορά των αισθήσεων και των αισθημάτων, οι άνθρωποι είναι υπηρέτες ή πελάτες.

Ο κυρίαρχος ρόλος της πληροφορίας στη παραγωγική διαδικασία καθιστά την διαχείριση της ροής της, ως το κεντρικό πολιτικό ζήτημα. Η ταχύτατη διασυνοριακή και διακλαδική κίνηση της χρηματικής αξίας επιβάλλει τους όρους της οικονομικής ανάπτυξης και τους ρυθμούς της κεφαλαιακής συσσώρευσης. Η ρευστότητα των χρηματιστικών αγορών, παράγοντας και αποτέλεσμα της ευέλικτης συσσώρευσης βασίζεται στην επικοινωνιακή μορφή της άυλης εργασίας. Λόγω της διασυνδετικής της λειτουργίας μεταξύ του προγράμματος παραγωγής και της αγοράς εμπορευμάτων, η επικοινωνιακή εργασία βρίσκεται στο επίκεντρο της κατασκευής της πραγματικότητας . Στο βαθμό που περιορίζεται όμως στην απλή και άκριτη μετάδοση δεδομένων της αγοράς, η επικοινωνιακή εργασία παραμένει τμήμα και εργαλείο του κεφαλαίου.

Καθώς η εργασία γίνεται ολοένα και πιο άυλη, η έννοια της ιδιωτικής ιδιοκτησίας γίνεται ολοένα και πιο αφηρημένη, πιο δυσδιάκριτη και πιο απομακρυσμένη από την πραγματικότητα. Καθώς η αξία παράγεται μέσα από τα επικοινωνιακά και κοινωνικά δίχτυα των υπηρεσιών, η επέμβαση της ιδιωτικής ιδιοκτησίας (και κατ' επέκταση η εξαγωγή και οικειοποίηση της υπεραξίας) φαντάζει ολοένα και πιο αυθαίρετη, ολοένα και πιο άλογη. Δεν είναι τυχαίο που ο θεσμός της πνευματικής ιδιοκτησίας βρίσκει αντίσταση στην προσπάθεια του να κυριαρχήσει, αντίσταση που προέρχεται όχι τόσο από ιδεολογική, αλλά από καθαρά πρακτική σκοπιά. Οι ανοιχτές βάσεις δεδομένων στο διαδύχτιο και οι ελεύθεροι κώδικες λογισμικού (linux) για παράδειγμα, δεν υποστηρίζονται από ιδεολογική αλλά από καθαρά πρακτική σκοπιά και βάση. Βέβαια αυτό δεν σημαίνει ότι η νομική υπόσταση της ιδιωτικής ιδιοκτησίας, ή η πολιτική βούληση για την επιβολή της έχει αδυνατίσει. Σημαίνει όμως, ότι η αντίσταση στην κεφαλαιοκρατική αξιοποίηση της ανθρώπινης ύπαρξης και δημιουργίας όχι απλώς συνεχίζεται, αλλά αποκτά μια πρακτική αμεσότητα που την αυτονομεί από τα ιδεολογήματα που την πλαισίωσαν ιστορικά.

---

[1] Με την υπηρεσιο-ποίηση εννοώ την γενική οργάνωση της εργασιακής διαδικασίας στη βάση του παραδείγματος του τριτογενούς τομέα που κυριαρχεί τις τελευταίες δεκαετίες όχι απλώς ποσοτικά αλλά και ποιοτικά[2] Το πολυδιαβασμένο αυτό βιβλίο, που χαιρετίστηκε ως το νέο κομμουνιστικό μανιφέστο ενώ ταυτόχρονα επικρίθηκε ως το καλωσόρισμα της νεοφιλελεύθερης παγκοσμιοποίησης, αποτελεί εξαιρετική βάση για ένα διάλογο στα πλαίσια του «κινήματος» καθώς προσεγγίζει με ένα ζωντανό και άμεσο τρόπο σωρεία θεμάτων που απασχόλησαν και απασχολούν την προοδευτική σκέψη και το επαναστατικό πρόταγμα. Για τους σκοπούς αυτού του κειμένου θα περιοριστώ στο υποκεφάλαιο «η κοινωνιολογία της άυλης εργασίας» του κεφάλαιου 3.4 «η μεταμοντερνοποίηση ή η πληροφοριοποίηση της παραγωγής»[3] Με τον όρο εσωτερικά συνεργατική, οι Νέγκρι και Χαρτ εννοούν ότι η συνεργασία δεν επιβάλλεται εξωτερικά από το κεφάλαιο, όπως σε προηγούμενες μορφές συναρμολογητικής εργασίας, αλλά αναβλύζει μέσα από την δυχτιακή της σύνθεση. Αυτή η προσέγγιση συγκρούεται με την κλασσική μαρξιακή έννοια της εργασίας ως μεταβλητό κεφάλαιο που μπορεί να αξιοποιηθεί μόνο ως και διαμέσου του σταθερού κεφαλαίου.

Φικρής Ευρασιάτης

Φάλιες, Ελευθεριακό Δίκτυο στην Πόλη (Ομάδα), Δεκαετία 2000-2009, 2005

From:
https://movementsarchive.org/ - **Κυπριακό Κινηματικό Αρχείο**
Cyprus Movements Archive
Kıbrıs Sosyal Hareket Arşivi

Permanent link:
https://movementsarchive.org/doku.php?id=el:magazines:falies:falies_online1:nonmateriallabor

Last update: **2025/07/15 13:46**